

Psykiater fångad i akademins värld

ERIK ESSEN-MÖLLER OCH LUNDAPSYKIATRIN

208 sidor

Författare: Håkan Westling

Förlag: Bild & Media; 2010

ISBN 978-91-97735-61-2

Biografen »Erik Essen-Möller och lundapsykiatri« handlar om en av den svenska psykiatris stormän, Erik Essen-Möller (Erik E-M) (1901–1992).

Han föddes in i akademins värld och levde sedan hela sitt yrkesverksamma liv i denna miljö. Att också hans biografi är skriven av en akademiker från Lund, Håkan Westling, bidrar till bokens akademiska prägel. Erik E-M var förutom psykiater både genetiker och statistiker och ägnade hela livet åt forskning inom dessa tre områden. Han blev professor i psykiatri vid 42 års ålder.

Han gifte sig 1937 med den sju år yngre Signe, som han fick fyra barn med. Äktenskapet beskrivs som mycket lyckligt. Signe avled 63 år gammal, och Erik levde sedan ensam.

Inledningsvis anges att boken handlar om Erik E-M. Det gör den, men den behandlar också andra akademiska personer, främst fadern Elis E-M, som var professor i obstetrik och gynekologi, och professorn i psykiatri Henrik Sjöbring. Självlklart ska biografien även ta upp dessa personer. Jag är dock kritisk till att de upptar så stor plats och att det är så mycket akademisk »name-dropping« kring dem.

Erik vistades 1931–1933 på ett institut i München där han införskaffade ett stort undersökningsmaterial som han analyserade vid hemkomsten till Sverige. Arbetet ledde 1935 till en avhandling om fruktbarheten hos patientgrupper med diagnoserna schizofreni, manodepressivitet och epilepsi.

Institutet i München leddes av professor Ernst Rüdin. Rüdin gick senare med i Nazipartiet. Erik kom att publicera en uppsats i en tidskrift som också innehöll Hitlerhälsningar. I företalet till Eriks doktorsbok avtackas Rüdin översvallande. I ett brev till Erik från

brodern Lars framkommer indirekt att Erik tog avstånd från den tyska politiken och att han endast var intresserad av forskningen, vilket också en känd psykiater understryker i en nekrolog över Erik E-M.

Jag frågar mig om det alltid går att skilja på forskning och politik. När forskningsresultat används av politiska krafter som i Nazityskland då måste forskarna själva ha mod att gå ut i den allmänna de-

batten och ta avstånd från att forskningen utnyttjas i sådana syften. Kanske kunde detta ha diskuterats skarpare i denna biografi.

Ett tankeväckande kapitel handlar om steriliseringsfrågorna, vilka Erik genom sin avhandling hade en nära kontakt med. Dessutom hade hans pappa Elis genomfört den första steriliseringen i Sverige och startat en debatt i dessa frågor. Vi kan läsa om rashygien och Rasbiologiska institutet i Uppsala. Här finns en del att lära av historien.

Erik var en av pionjärerna i svensk tvillingforskning. I flera senare av-

handlingar av andra forskare kunde viktiga kliniska problem analyseras med Eriks lundaregister av tvillingar som bas.

Kapitlet om Lundbystudien – en undersökning av förekomsten av psykiska symtom och sjukdomar i ett tvärsnitt av en hel befolkning – har jag läst med stort intresse, delvis beroende på att jag själv disputerat på en liknande befolkningsstudie.

Lundbystudien har lett till ett flertal uppföljningar och avhandlingar och har uppmärksammats internationellt.

Biografen fokuserar på Erik E-M:s forskning och forskarkarriär. Den väcker viktiga frågor om forskning och politik. Ibland blir det akademiska inslaget alltför dominerande. Man skulle önska sig mer inblick i Eriks person och känslor exempelvis när han som ung fick tuberkulos och vårdades på sanatorium.

Boken bör intressera akademiska forskare inom främst psykiatri och kliniskt verksamma psykiatrer samt medicinshistoriskt intresserade.

Jan Halldin

leg läkare, med dr

jan.halldin@gmail.com

Universiteten slukar sina barn, i söcken som vardag. Psykiater Erik Essen-Möller levde hela sitt liv i Lunds akademiska miljö med många traditioner. En sådan var studentsångföreningens sång till våren vid rektorsuppvaktningen den första maj. Bilden är från 1959.

Foto: Ernst Henriksson/Scanpix